

BOSBAROMETER 2015

Cijfers Vlaamse overheid tonen aan dat Vlaanderen bijna 1 hectare/dag ontbost

Met de Bosbarometer, gebaseerd op de cijfers van de Vlaamse overheid zelf, maakt BOS+ jaarlijks de balans op van het gevoerde bosbeleid. Die balans is vernietigend. In de periode 2012-2014 verdween – met vergunning – meer dan 800 hectare bos. Het jaar 2014, het laatste waarover cijfers beschikbaar zijn, was goed voor maar liefst 335 hectare verdwenen bos, of net geen 1 hectare bos/dag.

Ontbossing is wettelijk verboden in Vlaanderen, maar er zijn meerdere uitzonderingen op deze regel. Zo kan men in de harde bestemmingen van het gewestplan, bv. woongebied of industriezone, met een eenvoudige stedenbouwkundige vergunning toch tot ontbossing overgaan. Daarnaast kan ook de bevoegde minister een zogenaamde ontheffing verlenen op het ontbossingsverbod. Deze uitzonderingen op het ontbossingsverbod zouden in principe slechts met mondjesmaat mogen gebruikt worden in gevallen waar het maatschappelijk belang dit echt vereist. Vandaag zijn het echter wagenwijde achterpoorten die veel te vaak toegepast worden.

Een bekend voorbeeld van een dergelijke ontbossing is dat van het logistieke bedrijf Essers nv. De firma kreeg enkele jaren geleden bijvoorbeeld de toestemming om 1,75 hectare van het eeuwenoude Ferrarisbos in Wilrijk te kappen. Argument was een dringende economische ontwikkeling die kapping van dit bos vereiste. Sinds de kap, nu meer dan 2 jaar geleden, is er echter verder niets meer gebeurd, en ligt het terrein er onaangeroerd, onbebouwd en troosteloos bij. Een eeuwenoud, ecologisch zeer waardevol bos werd voor niets gekapt, terwijl dergelijke bossen per definitie niet kunnen gecompenseerd worden door bosaanleg elders. Ze zijn vergelijkbaar met kathedralen: die kunnen ook niet afgebroken worden en dan gecompenseerd worden door elders

een loods te bouwen. Essers nv heeft bovendien de smaak van het ontbossen te pakken, want momenteel loopt er nog een procedure om voor dit bedrijf in Genk een ontbossing van Europees beschermd bosgebied van meer dan 10 hectare mogelijk te maken. Het Genkse bos zal plaats maken voor een uitbreiding van een nabijgelegen industrieterrein. Lokale actiecomités en natuurverenigingen staan op de bres om dit bosgebied te beschermen, en experts in Europees milieurecht stellen grote vragen bij de procedure die Vlaanderen volgt in dit dossier, toch lijkt de minister bevoegd voor het bosbehoud door te willen gaan met dit plan.

De voorbije jaren werd ook meermaals aangekondigd dat de zgn. ministeriële ontheffingsbevoegdheid op het ontbossingsverbod sterk was verstrengd. De cijfers van het Agentschap voor Natuur en Bos spreken dit tegen, want daaruit blijkt dat de ontheffingen perfect gelijke tred houden met de voorbije jaren, en dat de ministeriële ontheffing elk jaar wordt toegepast op tientallen dossiers. In 2014 werd zo via de ministeriële ontheffing 72 hectare ontbossing vergund. Uit een parlementaire vraag in 2012 is trouwens gebleken dat voor niet minder dan 92% van alle aanvragen de ministeriële ontheffing werd verleend; men kan dan ook bezwaarlijk van een strenge aanpak spreken.

Boscompensatie: hopeloos achterop

Ook met de verplichte compensatie van de ontbossingen loopt het goed fout: in theorie leidt een ontbossing tot een compensatiebos van minstens dezelfde oppervlakte, in realiteit werd volgens de cijfers van de Vlaamse overheid voor de 800 hectare ontbossing van de voorbije jaren minder dan 500 hectare compensatiebos aangelegd. Sinds het boscompensatiesysteem in voege is, werden vergunningen toegekend voor meer dan 4.500 hectare ontbossing in Vlaanderen, en is de compensatieachterstand inmiddels opgelopen tot meer dan 1.600 hectare, een oppervlakte vergelijkbaar met het bekende Heverleebos en Meerdaalwoud nabij Leuven.

Nochtans houdt het concept van de compensatiebebossing wel steek: wie in Vlaanderen een bos kapt, moet dat (in de meeste gevallen) compenseren. Hiertoe kan de ontbosser op een andere plaats een nieuw bos aanplanten of een partnerschap aangaan met iemand die dat doet voor hem. Gebruikelijker dan in natura compenseren is echter om geld te storten in het zogenaamde boscompensatiefonds. Op die manier delegeert de ontbosser zijn compensatieverantwoordelijkheid naar de Vlaamse overheid, die met deze middelen gronden kan kopen om compensatiebos aan te leggen. De ontbosser betaalt 1,98 euro per vierkante meter gerooid bos (te vermenigvuldigen met een factor naarmate de natuurwaarde van het bos stijgt). Van dit mechanisme wordt veel gebruik gemaakt: in 2014 werd 2,3 miljoen euro gestort in dat compensatiefonds, in 2013 was dat 3,1 miljoen euro en in 2012 2,8 miljoen euro. Forse sommen dus waarmee de overheid aan de slag moet om de compensatiebossen aan te leggen.

Een tijdje geleden liet bevoegd minister Schauvliege echter weten dat ze een groot deel van de middelen in het fonds, 8 miljoen euro, niet kon gebruiken, omdat haar collega-ministers van begroting dit niet toelieten wegens de Europese begrotingsrichtlijnen. Cabaretier Wouter Deprez beet zich vast in de kwestie waarop zowel minister Muylers als Turtelboom, resp. in de vorige en deze regering bevoegd voor begroting, lieten weten dat de vraag om dit geld aan te

wenden hen nooit gesteld was en dat deze middelen wat hen betrof helemaal niet geblokkeerd waren. Het voorval is illustratief voor het steeds terugkerend patroon van een zeer permissieve houding wanneer het erover gaat ontbossingen toe te laten, terwijl er op allerlei manieren wordt gedraald om terreinen te bebossen.

Het boscompensatiemechanisme vertoont bovendien nog een ander zeer groot manco: het bedrag van 1,98 euro per vierkante meter dat de ontbosser betaalt, werd vastgelegd in het begin van de jaren 2000, en is sindsdien nooit aangepast aan de evoluerende grondprijzen. Gevolg is dat de ontbosser vandaag dus € 19.800/hectare te compenseren bos betaalt, terwijl de Vlaamse overheid tot soms meer dan het driedubbele in de buidel tast om diezelfde oppervlakte aan te kopen. Zo blijf je natuurlijk altijd achter de feiten aanhollen en gaat het met de Vlaamse bosoppervlakte van kwaad naar erger.

Inspanningen voor bosuitbreiding compleet stilgevallen

Ten slotte zijn de Vlaamse investeringen om bosuitbreiding te realiseren stilaan opgedroogd tot een wel zeer spaarzaam druppelend waterstraaltje... Niet alleen is er de voorbije jaren fors bespaard op de bosuitbreidingsmiddelen, maar binnen het Agentschap voor Natuur en Bos zijn de bosuitbreidingsteams die in het verleden de aankoopdossiers onderhandelden, ook nog eens grotendeels ontmanteld. De realisatie van de stadsrandbossen is zo goed als stilgevallen. Studies van het ANB stellen dat er ca. 4.800 hectare stadsrandbos moet voorzien worden; na al die jaren is daarvan nog geen 1.000 hectare gerealiseerd. De enkele locaties waar wel nog vooruitgang geboekt wordt, betreffen vaak lokaal getrokken initiatieven, en ook daar gaat het om slechts enkele hectare per jaar.

Onduidelijke communicatie

De manier waarop over de inspanningen t.b.v. het bos gecommuniceerd wordt, doet ook heel wat vragen rijzen: zo stond in het bekende Vlaanderen In Actieplan (VIA) van de vorige Vlaamse regering bijvoorbeeld dat elke stad in Vlaanderen een stadsbos moest hebben of in ontwikkeling hebben. In 2011 stond in een vooruitgangsrapport van het VIA dat Vlaanderen wat dat betreft zijn doelstelling al helemaal gehaald had. Een stelling waar iedereen die met bossen bezig is in Vlaanderen toch wel zeer verrast over was. Bij navraag bleek dat die stadsbossen voor het overgrote merendeel 'in ontwikkeling' waren: er werden plannen over gemaakt, maar in heel veel gevallen waren er nog lang geen realisaties op het terrein. Toch volstonden deze planningsprocessen om te besluiten dat deze stadsbosdoelstelling behaald was. Later werd deze parameter geschrappt uit de voortgangsrapporten van het VIA.

Ook de introductie van een nieuwe methode om het Vlaams bosbestand in kaart te brengen, de zogenaamde Boswijzer, was geen schoolvoorbeeld van duidelijke communicatie. Op basis van de resultaten van deze nieuwe methodiek werd enkele jaren geleden euforisch aangekondigd dat de totale oppervlakte bos in Vlaanderen op 2 jaar tijd was toegenomen met meer dan 8.000 hectare bos tot ruim 185.000 hectare. Dat de Boswijzermethodiek heel wat tekorten vertoont, en bovendien een foutenmarge heeft die vele malen groter is dan de vastgestelde oppervlaktetoename, werd onvermeld gelaten. KU Leuven en

zelfs het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), de eigen onderzoeksinstelling van de Vlaamse overheid, stelden samen met BOS+ heel wat vragen bij de methodiek van de Boswijzer, en vandaag kan je op de website van het INBO lezen dat er op basis van deze methodiek geen conclusies kunnen getrokken worden over de evolutie van de Vlaamse bosoppervlakte.

Dit maakt het natuurlijk erg moeilijk om vandaag nog betrouwbare uitspraken te doen over de werkelijke bosoppervlakte in Vlaanderen, laat staan over de evolutie ervan. Tot voor enkele jaren was er algemeen consensus dat de Vlaamse bosoppervlakte een kleine 150.000 hectare bedroeg. Dat is ongeveer 11 procent van de totale oppervlakte, erg weinig in vergelijking met de meeste Europese regio's. Door de hele Boswijzerdiscussie is er vandaag veel minder eensgezindheid over hoeveel bos er in Vlaanderen is, maar zelfs als de cijfers uit de Boswijzer zouden kloppen, dan komen we nog niet verder dan een bosareaal van 13 procent en blijven we bij de rode lantaarns van het Europese bospeloton.

Waarheen met het Vlaamse bosbeleid?

Niet alleen blijft Vlaanderen compleet verzaken aan haar engagementen uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen – de 10.000 hectare bosuitbreiding die tegen 2007 moest gerealiseerd zijn – maar onze regio bekleedt met zijn vele ontbossingen en gestagneerde bosuitbreiding ook een unieke, negatieve, positie in Europa. De voorbije 20 jaar is er in West-Europa immers meer dan 2 miljoen hectare bos bijgekomen. Het argument dat er in Vlaanderen geen grond voor nieuwe bossen te vinden is, wordt nog steeds gebruikt als vergoelijken voor de achteruitgang. Maar na 20 jaar beloftes is dit excuus stilaan van een ondraaglijke lichtheid. Andere drukbevolkte en bedrijvige regio's en landen dat het anders kan. Île-de-France, rond Parijs, en Nordrhein-Westfalen hebben een vergelijkbare bevolkingsdruk als Vlaanderen, maar ongeveer 2,5 keer zo veel bos. In Nederland nam de bosoppervlakte op 18 jaar tijd toe met 8 procent. In de Engelse Midlands steeg de bosoppervlakte van 6 naar 16 procent van de landoppervlakte in 14 jaar tijd, door samenwerking tussen overheid, middenveld, bedrijven en het brede publiek. In Denemarken nam de oppervlakte bos toe met 9 procent. De inspanningen in Vlaanderen staan in schril contrast daarmee: onze cijfers zijn zeker een factor 10 lager dan wat er eigenlijk jaarlijks zou moeten gebeuren (ca. 1.000 ha netto bosuitbreiding/jaar) om op een aanvaardbare termijn tot de beoogde 10.000 hectare extra bossen te komen. Zelfs als er geen ontbossingen zouden plaatsvinden, dan nog zou het aan het huidige tempo meer dan 100 jaar duren vooraleer we de beloofde 10.000 hectare bosuitbreiding halen.

Bossen: hotspots voor de maatschappij

Eigenlijk is het onbegrijpelijk dat in het bosarme Vlaanderen zo onzorgvuldig met de schaarse bossen wordt omgegaan. Met de onderzoeken die aantonen dat een voldoende aanbod aan toegankelijk bos ontzettend grote maatschappelijke meerwaarden biedt, kan je stilaan hele bibliotheken vullen. Niet alleen voor biodiversiteit, of klimaat, of houtproductie, maar ook voor mens en gezondheid zijn bossen belangrijk: voldoende toegankelijk groen zet aan tot bewegen, is goed voor de mentale gezondheid, biedt mensen rustpunten in onze jachtige samenleving... Uit studies blijkt bv. dat een dagelijkse wandeling van een klein kwartiertje in het groen het stressniveau bij mensen - in Vlaanderen toch een reëel probleem - significant terugdringt. Ook voor kinderen er grote voordelen

aan kunnen spelen in het groen: het zet aan tot creatief spel, de kinderen ontwikkelen een goede motoriek, ze zijn minder angstig van het onbekende en tonen later meer respect voor de natuur. In de gezondheidszorg leidt vergroening rondom gebouwen (ziekenhuizen, verzorgingsinstellingen) tot een sneller herstel en dus minder ziekenhuisovernachtingen per patiënt. Een korte greep uit de ellenlange lijst aan voordelen die het bos ons biedt.

Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek publiceerde in dit kader onlangs een erg interessante studie over ecosysteemdiensten. Dit zijn de diensten die onze natuur aan onze maatschappij levert, zoals bv. waterhuishouding, erosiebestrijding, klimaatregulering, recreatieve noden vervullen, houtproductie, enz.... Uit die studie bleek duidelijk dat de Vlaamse natuur en bossen de ecosysteemdiensten die onze maatschappij ervan vereist niet naar behoren kan vervullen, en dat de evolutie bovendien in negatieve zin gaat. Vlaanderen hoeft heus geen Finland te worden, maar een zekere toename aan bos is maatschappelijk gezien echt wel noodzakelijk.

De kostprijs van een bosrijk buitengebied. Hoezo, onbetaalbaar?

Bosuitbreiding kost natuurlijk geld, maar met een budget van bv. 20 à 30 miljoen euro kan reeds heel wat gerealiseerd worden, en de maatschappelijke winsten, zoals d.m.v. de gezondheidsvoordelen die hiermee geboekt worden, zorgen op korte termijn voor grote terugverdieneffecten. Bovendien moet Vlaanderen zich dringend diepgaand bevragen over de enorme kostprijs van onze mismeeesterde ruimtelijke ordening: elke dag verdwijnt in Vlaanderen ca. zes hectare grond onder beton of asfalt, en als we dit tempo aanhouden zal in 2050 bijna de helft van de Vlaamse oppervlakte verhard zijn. Vandaag reeds heeft Vlaanderen het dichtste wegennet van West-Europa en bedraagt de kostprijs alleen al van het wegenonderhoud jaarlijks honderden miljoenen meer dan in de ons omringende landen. Vlaanderen is dus blijkbaar wel bereid om elk jaar de kost van het onderhoud van duizenden kilometers lintbebouwing op te hoesten, en van het fileleed, de verkeersslachtoffers, de zeer versnipperde noden op vlak van openbaar vervoer en de oncontroleerbare want diffuse water- en luchtverontreiniging die dit met zich meebrengt. De kostprijs van de beloofde bosuitbreiding is een fractie van de miljardenkost waar onze ruimtelijke wanorde Vlaanderen mee opzadelt.

Hopelijk, in 2016, toch positief nieuws?

Toch is er ook enig positief nieuws te melden over het bosbeleid van Vlaanderen: enkele weken geleden beslisten de meerderheidspartijen in het Vlaamse Parlement om voor 12.500 hectare van onze meest waardevolle maar bedreigde bossen een moratorium op ontbossing in te stellen. Dat is een reële en belangrijke stap vooruit. Maar ook hier is het nog wachten tot deze beslissing kracht van wet krijgt. *The proof of the pudding will be in the eating.*

Het is echter tijd voor veel meer dan dat: meer en meer Vlamingen zijn het huidige non-beleid t.o.v. onze bossen meer dan beu. Het is hoog tijd voor een beter bosbehoud waarbij de uitzonderingsmaatregelen op het ontbossingsverbod echt gebruikt worden waarvoor ze dienen, nl. uitzonderlijke situaties waar het maatschappelijk belang ontbossing onvermijdelijk maakt. Het is hoog tijd voor een compensatiemechanisme dat gelijke tred houdt met de ontbossingen.

Bosuitbreiding	Bosuitbreiding via subsidies door privé-personen en lokale overheden	199	1	2	208	114	122	89	9	ANB
	Aankoop gronden voor bebossing door Vlaamse Overheid	76	286	274	307	243	216	136	99	ANB
	Totaal effectieve bosuitbreiding (cumulatief)	1 809	2 096	2 373	2 888	3 245	3 583	3 807	3 916	Berekening
	Doelstelling planologische bosuitbreiding (ha)	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	RSV
Bosoppervlakte	Oppervlakte bos (ha)	146 381	146 586	146 761	147 204	147 460	147 754	147 874	147 971	Berekening
										ANB Boswijzer

		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Bron
Ontbossing	Jaarlijks vergunde ontbossing (ha)	278	281	251	231	195	193	263	ANB
	Ontheffing toegekend (ha)	48	123	33	75	45	36	72	ANB
	Te compenseren bebossing (ha)	307	327	370	250	211	206	248	ANB

	Natura compensatiebebossing door ontbossers (theoretisch, ha)	119	93	207	93	67	46	129	ANB
	Aantal hectares waarvoor ontbossers financieel compenseren (theoretisch, ha)	188	234	164	157	144	160	119	ANB
	Financiële compensatie door ontbossers (euro)	3 726 296	4 627 720	3 239 350	3 103 379	2 844 088	3 169 321	2 348 568	ANB
	Aangekochte grond voor compensatiebebossing (ha)	98	10	46	61	126	59	60	ANB
	Nog te compenseren sinds 2001 (ha)	872	1 096	1 213	1 309	1 355	1 479	1 626	Berekening
Bosuitbreiding	Bosuitbreiding via subsidies door privé-personen en lokale overheden	63	83	21	18	21	91	15	ANB
	Aankoop gronden voor bebossing door Vlaamse Overheid	25	108	65	79	138	65	?	ANB
	Totaal effectieve bosuitbreiding (cumulatief)	4 004	4 194	4 281	4 377	4 536	4 692	?	Berekening
	Doelstelling planologische bosuitbreiding (ha)	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	RSV
Bosoppervlakte	Oppervlakte bos (ha)	147 998	148 156	148 091	148 141	148 176	148 185	?	Berekening
	Boswijzer (ha)			177 424	177 424	177 424	185 686	185 686	ANB - Boswijzer

De Bosbarometer

De Bosbarometer is de naam die BOS+ aan zijn evaluatie van het Vlaamse bosbeleid geeft. Door cijfers van de Vlaamse overheid op te vragen, verkrijgt de organisatie een inzicht in de evolutie van de bosoppervlakte: het gaat over de vergunde ontbossingen, de compenserende bebossingen die daarmee moeten samengaan, en de activiteiten op vlak van bosuitbreiding. De zgn. natuurontbossingen noch de spontane bebossingen zijn opgenomen in deze telling, en ook illegale bebossingen blijven uiteraard onder de radar. Toch is de Bosbarometer een nuttig document omdat het een uitstekende graadmeter is voor de daadkracht pro en contra bos van de Vlaamse overheid.

BOS+

BOS+ vindt dat bossen van cruciaal belang zijn, voor iedereen: dieren, planten én mensen. Bossen zuiveren onze lucht, zetten ons aan tot bewegen en zijn de ideale plaats om het jachtige leven even te vergeten.

Jammer genoeg is er in Vlaanderen te weinig bos, en verdwijnt er ook wereldwijd nog steeds te veel bos. BOS+ wil in eerste plaats bestaande bossen beschermen en het duurzaam beheer ervan promoten. Daarnaast willen we nieuwe bossen aanleggen. Want die hebben we dringend nodig!

Samen met tal van partners is BOS+ actief in Vlaanderen én in een aantal landen in Zuid-Amerika. We werken onder andere aan de aanleg en inrichting van speelbossen en stadsbossen, het toegankelijk maken van bos, de 10-miljoen bomencampagne, herbebossingsprojecten in de tropen, ... We organiseren wandelingen, infoavonden over bosbeheer en -beleid, ludieke media-acties, en natuurlijk ook de Week van het Bos! En dit alles doen we samen: we werken samen met overheden, burgers, grote en kleine middenveldorganisaties, scholen, partnerorganisaties uit de milieu- en ngo-sector, de bedrijfswereld, ...

www.bosplus.be

Contactpersoon: Bert De Somviele, directeur BOS+. Bert.Desomviele@bosplus.be – 0474/274.094

